

PROF. DR HAB. ARTUR J. KATOŁO

bioetyk; filolog italianista; filolog klasyk

Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu (TEB Akademia) – Italianistyka

Ul. H. Sienkiewicza 32; 50-335 WROCLAW; POLSKA

someoneignotus@yahoo.com

Recenzja rozprawy habilitacyjnej ThDr. Radoslava LOJANA, PhD

OD ETICKÝCH PRINCÍPOV K ETIKE ZODPOVEDNOSTI

študijný odbor 2.1.13 katolícka teológia

1. Ocena formalna

Przedłożona do recenzji rozprawa składa się z: wstępu, wykazu skrótów, czterech rozdziałów w podziale na paragrafy, zakończenia oraz bibliografii. Układ pracy jest logiczny i czytelny.

W odniesieniu do przypisów. Daje się zauważyć na początku pracy pewną niefrasobliwość: przypis nr 2 – jedynie nazwisko autora i data wydania dzieła (Jakie to dzieło? Gdzie wydane? Przez kogo?); przypis nr 3 – rozważania na temat etyki, ale w oparciu o jaki materiał bibliograficzny? W dalszej części rozprawy przypisy wykonane są raczej prawidłowo z zastosowaniem zapisu skrótowego (co jest dopuszczalne).

Bibliografia jest dostateczna, w podziale klasycznym na źródła i literaturę przedmiotu.

Ogólnie, pomimo pewnych drobnych mankamentów, od strony formalnej rozprawa kwalifikuje się jako rozprawa habilitacyjna.

2. Ocena merytoryczna: aktualność podjętej tematyki oraz jej nowość

Celem pracy jest przedstawienie etycznych aspektów opieki zdrowotnej nad umierającym człowiekiem. Autor czyni to z punktu widzenia etyki chrześcijańskiej i lekarskiej. Takie ujęcie celu wskazuje na interdyscyplinarny charakter rozprawy.

Podjęta tematyka w rozprawie habilitacyjnej jest bardzo aktualna. Już w pierwszym rozdziale Autor podejmuje zagadnienie etycznych zasad troski o człowieka znajdującego się w terminalnym stadium swojego życia. W tej części pracy można znaleźć rozważania z punktu

widzenia etyki odpowiedzialności, godności osoby ludzkiej oraz teologii cierpienia zawartej w encyklice św. Jana Pawła II *Salvifici doloris*. Te wszystkie rozważania Autora prowadzą do wniosku: cierpiący człowiek w stadium terminalnym nadal pozostaje osobą ludzką, co więcej – cierpiącą osobą ludzką, wobec której my, zdrowi, zdajemy egzamin z naszego człowieczeństwa, naszej własnej godności osoby ludzkiej. Nie można go traktować jak przedmiot, albo jednostkę „nieużyteczną” dla społeczeństwa. Dodatkowo wniosek ten wzmocniony zostaje perspektywą teologiczną – misterium cierpienia, przez które dokonało się zbawienie świata. Kaemu ludzkiemu cierpieniu towarzyszy Boży plan zbawienia.

W drugim rozdziale Autor skoncentrował się na teologii cierpienia Emmanuela Levinasa. W tym rozdziale można znaleźć rozważania dotyczące „etyki doświadczenia innego”. „Inny” nie jest wrogiem, ale kimś, za kogo ja, jako człowiek, jako osoba ludzka, mam wziąć odpowiedzialność wielowymiarową: fizyczną oraz duchową. „Inny” to ktoś, kto nie odbiera mi mojej wolności, ale jest tym, który pomaga mi odkryć wartość mojej własnej wolności i odpowiedzialności – za siebie i właśnie tego „innego”. Stąd kolejny wniosek: „inny”, czyli chory terminalnie, jest podmiotem, a nie przedmiotem. Spotkanie się z nim ma prowadzić do odkrycia jego „twarzy”, czyli świata wartości, który sobą reprezentuje nawet w cierpieniu i umieraniu.

Trzeci rozdział poświęcony został Rahnerowskiej koncepcji cierpienia i wolności. W tej części pracy na szczególną uwagę, moim skromnym zdaniem, zasługuje zagadnienie choroba i cierpienie jako wyzwanie moralne. Bo rzeczywiście, czy można mówić o wolności w kontekście choroby i cierpienia? Jaka to wolność? Wolność od czego, i do czego? A może pojawia się w tym miejscu zagadnienie absolutnej wolności człowieka, która nakazuje światu lekarskiemu, ajk i całej refleksji moralnej, akceptowanie kaprysów chorego, tylko dlatego, iż pozostaje on wolną, i to w sposób absolutny, jednostką? Autor rozprawy nie zgadza się z takim postawieniem problemu. Wszak cierpienie jest wpisane w ludzką egzystencję; nie można od niego uciec. Parafrazując, to tak, jakby ktoś twierdził, iż dwa razy dwa równa się cztery – ogranicza ludzka wolność. Autor podkreśla, interpretując Rahnera, iż cierpienie, choroba i proces umierania, chociaż nie do końca zrozumiane, nie eliminują wolności człowieka – te procesy są wpisane w ludzki byt, tak samo jak fakt, iż powyżej czubka własnej głowy się nie podskoczy (a przecież ten fakt nie jest uznawany za czynnik ograniczający ludzką wolność).

Ostatni rozdział poświęcono zagadnieniu towarzyszenia człowiekowi w jego drodze cierpienia według Levinasa i Rahnera. Rozważania tej części pracy, aby nie przedłużać, można sprowadzić do słów Autora: „Dôstojnosť človeka a hodnota ľudského života kladú na nás imperatív zodpovednosti. Výzvy zdravotnej starostlivosti, ktorým čelí zdravotnícky systém na Slovensku, sú početné a rôznorodé. Naším skromným návrhom je, aby kľúčovou zmenou, ktorej zdravotnícka

starostlivosť musí čeliť, bola afirmácia dôstojnosti ľudskej bytosti ako aj zodpovednosť, ktorá kráča ruka v ruku s touto afirmáciou” (str. 109).

Całą pracę znajduję interesującą i aktualną. Nowością jej jest zestawienie poglądów Levinasa oraz Rahnera w odniesieniu do moralnych zagadnień związanych z cierpieniem ludzkim, szczególnie w fazie terminalnej. Autor nie zapomina, iż pisze z punktu widzenia teologii moralnej, dlatego odwołuje się do Magisterium Kościoła.

Pytania do Autora:

1. Jaka jest różnica między eutanazją o odstępniem od uporczywej terapii?
2. Czy cierpiący, będąc w terminalnej fazie swojego życia, ma prawo prosić o przyspieszenie własnej śmierci?

3. Wniosek końcowy

Jako pokorny recenzent mogę i ośmielam się wnioskować do Rady Wydziału: proszę o nadanie Dr. Radoslavovi Lojanovi tytułu/stopnia akademickiego doktor habilitowany/docent, ponieważ spełnia wszystkie wymagania stawiane w celu uzyskania w/w tytułu/stopnia.

[Odporúčam, aby ThDr. Radoslavovi Lojanovi, PhD. v zmysle § 76 Zákona č.131/2002 Z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a v súlade s Vyhláškou č. 6/2005 Z.z. o postupe získavania vedecko-pedagogických titulov a umelecko-pedagogických titulov docent a profesor, po úspešnom vypracovaní habilitačnej práce a po úspešnom absolvovaní habilitačného konania v študijnom odbore 2.1.13 katolícka teológia, **bol** udelený vedecko-pedagogický titul “docent“ (v skratke “doc.“)].

prof. dr hab. Artur J. KATOLO

Lublin/Wrocław 06.03.2019

OPONENTSKÝ POSUDOK

habilitačnej práce ThDr. Radoslava Lojana, PhD.; študijný odbor 2.1.13 katolícka teológia

<i>Meno kandidáta habilitačnej práce:</i>	ThDr. Radoslav Lojan, PhD.
<i>Meno oponenta:</i>	prof. ThDr. Marek Petro, PhD.
<i>Pracovisko oponenta:</i>	Katedra systematickej teológie GTF PU v Prešove
<i>Názov habilitačnej práce:</i>	OD ETICKÝCH PRINCÍPOV K ETIKE ZODPOVEDNOSTI

Posudok habilitačnej práce je vypracovaný v súlade s § 1 ods. 10 Vyhlášky č. 6/2005 Z.z. o postupe získavania vedecko-pedagogických titulov a umelecko-pedagogických titulov docent a profesor, v platnom znení.

a) Aktuálnosť zvolenej témy

Habilitant ThDr. Radoslav Lojan, PhD. si zvolil na spracovanie habilitačnej práce tému neprestajne aktuálnu. Téma habilitačnej práce pod vyššie uvedeným titulom (viď *Názov habilitačnej práce*) je v súčasných reáliách veľmi aktuálna aj preto, že etické princípy zdravotnej starostlivosti o zomierajúceho človeka sú nadčasové. Ľudia sa totiž rodia a zomierajú bez ohľadu na dobu, či politickú alebo ekonomickú situáciu.

Medicínske, kresťanské a ani žiadne iné princípy nesmú opomínať etiku zodpovednosti za každého pacienta osve. Ide o interpersonálny rozmer, ktorý prispieva ku kvalite života. Je preto chvályhodné, že sa autor odhodlal spracovať predkladanú tému, kde poukazuje na etické princípy starostlivosti o pacienta v terminálnom štádiu (viď 1. kapitola), prácu obohacuje prínosom Emmanuela Levinasa (viď 2. kapitola) a Karla Rahnera (viď 3. kapitola) pre teológiu utrpenia, aby potom následne popísal prax doprevádzania človeka na jeho ceste utrpenia (viď 4. kapitola).

Práca je teda okrem *Úvodu* a *Záveru* rozdelená do štyroch kapitol, ktoré sú logicky rozdelené. Kapitoly sú delené na ďalšie podkapitoly do maximálne druhej úrovne.

Konštatujem, že autor proporcionálne vhodným schematickým spôsobom usporiadal kapitoly a podkapitoly do logického sledu, z čoho taktiež vyplýva, že obsah predkladanej práce je relevantný k názvu témy práce.

Je zjavným predpokladom, že autor stavia pozíciu pre spracovanie tejto témy aj na základe apoštolského listu sv. Jána Pavla II. *Salvifici Doloris*, ktorého teologický rozmer prezentuje v podkapitole 1.4 na s. 25-33.

b) Zvolené metódy spracovania

Metodologický postup pri vedeckom riešení navrhnutého cieľa zahŕňa analyticko-syntetickú metódu, ktorá umožnila autorovi indukčnou metódou pripraviť analytické podklady k nasledujúcemu spracovaniu záverov cez deduktívnu metódu.

Vzhľadom na použité pramene jazyk práce je expertný, vedecký, autor používa odbornú terminológiu. Dá sa ale predvídať, že štýl ktorým píše, môže byť prístupný i širšej verejnosti. Prácu ale habilitant explicitne odporúča odborníkom v oblasti teológie, filozofie a medicíny.¹ Čo sa týka jasnosti výpovedí, formulácií výsledkov a analýz práca spĺňa kladené požiadavky. Text má logickú štruktúru, jazyk a štýl je komunikatívny, charakteristicky pre svoju stručnosť a plynulosť, vo väčšej miere bez zbytočných komplikácií a vsuviek.

Konštatujem, že autor použil správnu metodológiu, ktorou dosahuje stanovený cieľ. Zvolil si štandardné metódy, používané vo vedeckých teologických výskumoch.

c) Splnenie sledovaného cieľa

Cieľom habilitačnej práce bolo (citujem): „(...) bližšie predstaviť etické princípy zdravotnej starostlivosti o umierajúceho človeka z pohľadu medicínskej a kresťanskej etiky.“²

Habilitant svoju habilitačnú prácu spracovával nie len na základe svojich teoretických poznatkov a osobnej skúsenosti s ľudským utrpením (aj ako rím. kat. kňaz), ale aj s využitím relevantného počtu vedeckej i odbornej literatúry, ktorá je uvedená v časti *Zoznam bibliografických odkazov* a počíta 101 záznamov.

Autor habilitačnej práce pomerne presne hodnotí položenie predmetnej problematiky nie len na základe vedeckej a odbornej literatúry, ale predovšetkým na základe svojej logickej reflexie, ktorej predvojom bolo akceptovanie poznatkov Magistéria Cirkvi. Napokon formuluje závery, ktoré predstavujú spôsob ako prakticky doprevádzať človeka na jeho ceste utrpenia (4. kapitola a Záver). Habilitačná práca splnila cieľ ktorý sledovala a je zreteľným prínosom pre ďalší rozvoj teologickej vedy v tejto špecifickej oblasti.

Autor napísaním tejto habilitačnej práce preukázal schopnosť spracovať zvolený expertný problém. Preukázal tiež schopnosť, že je disponovaný osvojovať si nové poznatky vedy

¹ Porov. LOJAN, R.: *Od etických princípov k etike zodpovednosti*. Habilitačná práca. 2018, s. 9.

² LOJAN, R.: *Od etických princípov k etike zodpovednosti*. Habilitačná práca. 2018, s. 9.

a praxe, a je schopný samostatne vedecky tvorivo pracovať a na poli pedagogickom prezentovať svoje bádateľské poznatky.

Exkurz – protokol o kontrole originality

Potvrdzujem, že v predkladanej a hodnotenej práci je písaný text dostačujúco správne citovaný a preberaný v súlade so zámerom práce. Protokol o kontrole originality nám udáva 10,35 % zhodu, rozumej percentuálny podiel textu, ktorý má prekryv s indexom prác korpusu v Centrálnom registri záverečných prác (ďalej len „CRZP“). Táto zhoda vytvára podľa bodovej škály CRZP: [0-20, 21-40, 41-60, 61-80, 81-100] prvý stupeň percentuálneho prekryvu, teda v najnižšom rozmedzí [0-20].³

Je ale nevyhnutné zacitovať z dokumentu »Ako čítať a interpretovať Protokol o kontrole originality«, že: „*Protokol (...) nie je potvrdením, že testovaná práca je originál, (...) nie je dôkazom že testovaná práca je plagiátom (napriek vysokému percentuálnemu pokrytiu textu testovanej práce môže ísť o text správne citovaný alebo preberaný v súlade so zámerom práce)*“.⁴

Aj keď predkladaná a hodnotená diplomová práca nemá vysoké percentuálne pokrytie textu, ako je to už vyššie uvedené, ako jeden z oponentov potvrdzujem, že text práce je do veľkej miery (až na malé výnimky) správne citovaný a preberaný v súlade so zámerom práce, bez náznakov plagiátorstva. Dosvedčuje to aj skutočnosť, že práce s nadprahovou hodnotou podobnosti, ktoré sú uvedené v *Protokole o kontrole originality* majú percentuálny prekryv testovaného dokumentu s dokumentom uvedeným v príslušnom riadku od max. 1,23% do min. 0,06%, čo činí podľa bodovej škály CRZP: [0-20, 21-40, 41-60, 61-80, 81-100] prvý, najnižší stupeň percentuálneho prekryvu, teda v najnižšom rozmedzí [0-20].⁵

d) Dosiahnuté výsledky a nové poznatky, ktoré práca prináša pre ďalší rozvoj vedy

Vedecký prínos práce môže v prvom rade motivovať vedecko-výskumnú a akademickú bádateľskú korporáciu k ďalšiemu minucióznemu skúmaniu danej témy. Samotní odborníci v danej oblasti môžu načerpať z obsahu práce nové mienky, resp. môžu nad nimi uvažovať, skúmať a tak v niektorých prípadoch prinášať svoje vlastné závery aj z iného uhla pohľadu.

³ Porov. *Ako čítať a interpretovať Protokol o kontrole originality*. <http://www.crzp.sk/vysvetlivky20.pdf> (11.03.2019).

⁴ *Ako čítať a interpretovať Protokol o kontrole originality* (s. 2). <http://www.crzp.sk/vysvetlivky20.pdf> (11.03.2019).

⁵ Od etických princípov k etike zodpovednosti / autor Lojan Radoslav, PhD. – GTF / Prešov, 2018. – 120 s., 2019. plagID: 1594616 typ práce: habilitačná zdroj: PU Prešov. *Protokol o kontrole originality* (s. 1-7).

Autor habilitačnej práce ponúkol:

- nevyhnutnosť formovania svedomia, ako nevyhnutnú súčasť zdravotníckej etiky a etiky starostlivosti v terminálnom štádiu človeka;
- nevyhnutnosť dialógu medzi zdravotníckymi pracovníkmi a tímom odborných konzultantov;
- nevyhnutnosť odbornej prípravy medikov, sestier, kaplánov a ďalšieho personálu aj v oblasti povedomia o prístupe k smrti;
- zohľadnenie aspektu náboženského vzdelania – vyvážený vzťah medzi vierou a rozumom, emóciou a pocitom, morálnou a spirituálnou znalosťou;
- explikáciu empatie zdravotníckeho pracovníka;
- náhľad na nevyhnutnosť akceptácie rešpektovania emočných a duchovných potrieb nevyliciteľne chorých pacientov i zdravotníckych pracovníkov;
- vyhlídku na akceptáciu spoločenských vzťahov.

V týchto vyššie uvedených bodoch je možné neustále spracovávať zvolenú problematiku, a to nie len z hľadiska Katolíckej teológie, ale aj z hľadiska iných vedných disciplín, akými sú napr. medicína, filozofia, sociológia, psychológia, právo, a pod., pričom sa predpokladá, že spomenuté vedné disciplíny budú mať nezvyklú možnosť, a to konkrétny prínos tejto práce akceptovať.

Habilitant v spleti mnohých variácií, ktoré boli na tému habilitačnej práce doposiaľ spracované, prináša vlastné riešenie na korektné chápanie prijatia sentencie, ktorá vyplýva z predloženého názvu habilitačnej práce – *Od etických princípov k etike zodpovednosti*. Celý obsah tejto práce spracovaný v teoretickej rovine sa v každodennom živote človeka – zdravotníka, pacienta i rodinného príslušníka, pretvára na empiriu.

Chcem podotknúť, že výsledky a poznatky, ktoré habilitačná práca ponúka, sú v súlade s pravou náukou Magistéria Cirkvi.

e) Pripomienky a otázky do diskusie

!!! Práca obsahuje aj niekoľko málo gramatických deficitov (preklepy, nedoklepy), ktoré nijako nenarúšajú obsahovú stránku textu (Vid' napr. s. 8 prvý riadok zhora; s. 34 pätnásty riadok zhora a i.).

!!! Prosím o vysvetlenie správnosti, resp. nesprávnosti citovania poznámok pod čiarou č. 3 na s. 10 (*Protokol o kontrole originality*: ods. 3) a č. 7 na s. 12 (*Protokol o kontrole originality*: ods. 5 a 6).

??? V podkapitolách 1.1 a 1.2 nie je nijako explicitne popísané, z čoho rezultujú bioetické princípy. Prosím o názor habilitanta.

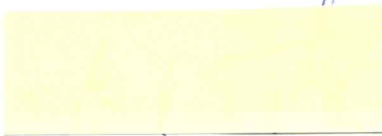
??? Na s. 35 píšete: „(...) je to práve etický príkaz „**milovať svojho blížneho**“, ktorý je možné považovať za základ Levinasovej etiky zodpovednosti.“ Mohli by ste predstaviť ešte iný etický príkaz, ktorý by bol považovaný za základ etiky zodpovednosti? Nemusí to byť len Vaša myšlienka ale možno aj námet iného autora mimo Levinasa.

??? Na s. 65 citujete Rahnera: „(...) *Smrť dáva slobode punc konečnosti. Aj smrť reprezentuje hranicu, koniec morálneho rozhodovania a celoživotného procesu sebaurčenia, nie je to jednoducho fakt smrti, ktorý prepožičiava slobode konečnosti; **človek končí svoje sebaurčenie v momente smrti samej.***“ Mohli by ste povedať, čo považuje Rahner za moment smrti? Kedy vlastne podľa neho nastáva ten moment smrti?

f) Záverečné hodnotenie

Odporúčam, aby ThDr. Radoslavovi Lojanovi, PhD. v zmysle § 76 *Zákona č. 131/2002 Z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*, a v súlade s *Vyhláškou č. 6/2005 Z.z. o postupe získavania vedecko-pedagogických titulov a umelecko-pedagogických titulov docent a profesor*, po úspešnom vypracovaní habilitačnej práce a po úspešnom absolvovaní habilitačného konania v študijnom odbore 2.1.13 katolícka teológia, **bol** udelený vedecko-pedagogický titul “docent” (v skratke “doc.”).

V Prešove, dňa 11.03.2019

prof. ThDr. Marek Petro, PhD.
oponent

Oponentský posudok k habilitačnej práci

Téma: Od etických princípov k etike zodpovednosti.

Typ záverečnej práce: habilitačná práca

Autor: ThDr. Radoslav Lojan, PhD.

Oponent: prof. ThDr. Jozef Jurko, PhD.

Aktuálnosť zvolenej témy:

1. Aktuálnosť zvolenej témy

Habilitačná práca ThDr. Radoslava Lojana, PhD. „Od etických princípov k etike zodpovednosti“ spĺňa požiadavky, ktoré kladie univerzita na práce tohto druhu. Prezentuje v nej vedecký prístup k danej problematike a svojimi poznatkami napomáha lepšiu informovanosť o aplikovanej (medicínskej) etike, ktorá je dnes veľmi aktuálna a žiadaná. O aktuálnosti a prínose práce svedčí aj aktuálnosť témy, ktorá je obsahom posolstva Svätého Otca Františka na 27. svetový deň chorých 2019, kde pápež apeluje na darovanie seba samého druhému ako daru a uznaniu druhého ako základ spoločenskej väzby. Obsah práce je v súlade s témou, na ktorej autor pracoval a tým predložená habilitačná práca dosahuje stanovený cieľ.

2. Teoretická časť: Preukázané teoretické vedomosti

Habilitant vecne preštudoval starostlivo vybrané texty filozofa Emmanuela Levinasa a najmä jeho etiku zodpovednosti ako aj prínos Karla Rahnera a jeho koncept slobody a prítomnosť Boha a jeho milosti v každom ľudskom utrpení, ale rozoberá aj sv. Jána Pavla II v apoštolskom liste Salvifici Doloris. Zvlášť sústredil pozornosť na ľudské utrpenie a jeho prežívanie pre našu dobu. Habilitant vo svojej práci rozoberá rôzne etické aspekty medicínskej etiky, morálky, bioetiky a hraničných situácií, ktoré vyžadujú nielen profesionálny, ale aj interpersonálny prístup všetkých zúčastnených a zameriava sa najmä na dôležitosť interpersonálneho rozmeru zdravotnej starostlivosti pri starostlivosti o chorých a umierajúcich.

V prvej kapitole habilitant zoberá predstavením etických princípov starostlivosti o pacienta v terminálnom štádiu života a zároveň analyzuje etické princípy, ktoré majú za cieľ sledovať dobro pacienta.

V druhej kapitole autor poukázal na prínos Emmanuela Levinasa a jeho etikou zodpovednosti a konceptom Tvár Iného.

V tretej kapitole je predstavený prínos Karla Rahnera a jeho koncept slobody a prítomnosť Boha a jeho milosti v každom ľudskom utrpení. Práve koncept Rahnera a Levinasa dáva etike zodpovednosti základ a konkrétne črty pre realizáciu.

Posledná štvrtá kapitola sa zaoberá aplikáciou spomínanej etiky zodpovednosti do praxe na ceste utrpenia človeka. V tejto kapitole je predstavený interpersonálny rozmer doprevádzania človeka v jeho utrpení ako aj apel na ďalšiu výchovu a vzdelávanie všetkých zapojených do zdravotnej starostlivosti.

V závere práce sú predstavené závery pre ďalšiu medicínsku prax a jej etické smerovanie.

3. Posúdenie získaných výsledkov

Habilitant svojou prácou bližšie predstavil etické princípy zdravotnej starostlivosti o umierajúceho človeka z pohľadu medicínskej a kresťanskej etiky ako aj analyzoval etické princípy a koncepty, ktoré podľa habilitanta ešte nepostačujú v zdravotnej starostlivosti o umierajúcich pacientov, pokiaľ nebudú zamerané nielen na dobro samotného pacienta, ale budú reflektovať a smerovať aj k etike zodpovednosti, ktorá kladie dôraz na starostlivosť o dušu a telo človeka ako jednotu a tiež poukazuje na etickú povinnosť všetkých zúčastnených v zdravotnej starostlivosti o umierajúcich na interpersonálny rozmer zdravotnej starostlivosti.

4. Prínos pre teóriu a použiteľnosť v praxi

Autor vo svojej práci sa zameriaval nielen na odborníkov v oblasti teológie, filozofie, ale aj medicíny a medicínskeho vzdelávania. Práve pre všetkých spomínaných je dôležitý interpersonálny rozmer zdravotnej starostlivosti prispieva k rešpektovaniu dôstojnosti človeka voči človeku a zároveň má byť aj súčasťou medicínskej a morálnej výchovy, vzdelania a praxe zdravotníckych pracovníkov ako aj všetkých zapojených do zdravotnej starostlivosti.

5. Formálna stránka práce

Grafickú, estetickú stránku práce hodnotím pozitívne.

6. Metóda spracovania

Práca má bohatú bibliografiu a primeraný odkazový materiál. Nielen domáca literatúra, ale najmä cudzojazyčná, dvíha kvalitu predloženej habilitačnej práce.

Štýl písania práce, jej jazyk, schopnosť autora formulovať analýzy v práci, ako aj syntéza poznatkov – to všetko spĺňa požiadavky, ktoré sa kladú na habilitačnú prácu.

Práca svedčí aj o rozhladenosti autora po literatúre domácej, ale najmä zahraničnej a to najmä v anglickom jazyku.

Habilitant dokázal svoju vedeckú erudíciu aj pri spracovaní vyjadrení iných autorov k preberanej téme.

7. Kritické poznámky

Vážne kritické poznámky k práci nemám.

Otázka pre habilitanta:

1. Ako môžeme podľa Vás interpersonálny rozmer zdravotnej starostlivosti implikovať do praxe všetkých zúčastnených v zdravotnej starostlivosti?
2. Prečo podľa Vás v súčasnej medicínskej etike nepostačujú etické princípy a koncepty zamerané na ochranu a správne postupy pri zdravotnej starostlivosti o umierajúcich pacientov?

8. Celkové hodnotenie

S radosťou týmto posudkom potvrdzujem, že práca spĺňa všetky kritériá kladené na habilitačnú prácu.

Navrhujem, aby predložená habilitačná práca ThDr. Radoslava Lojana, PhD. „Od etických princípov k etike zodpovednosti“ bola prijatá a jej autorovi bolo umožnené habilitačné pokračovanie.

Košice, 10. marec 2019

prof. ThDr. Jozef Jurko, PhD. v.v.